

ESG kockázatok és zöld finanszírozás a kereskedelmi bankok fenntarthatósági stratégiáiban: Szabályozási kihívások és innovációk

POCSAI Erzsébet¹

DOI: [10.29180/978-615-6886-21-7_16](https://doi.org/10.29180/978-615-6886-21-7_16)

Absztrakt

A tanulmány a kereskedelmi bankok előtt álló ESG (Environmental (környezeti), Social (társadalmi) és Governance (irányítási)) kockázatokkal kapcsolatos kihívásokat vizsgálja, különösen a fenntarthatóság szempontjából. A kutatás központi kérdése az, hogyan hatnak a globális kockázatok, mint például az éghajlatváltozás, a társadalmi egyenlőtlenségek és a geopolitikai változások a banki stratégiákra és működésre. A cikk részletesen tárgyalja az EU (Európai Unió) szigorodó szabályozási környezetének, mint például az EU új vállalati fenntarthatósági jelentésről szóló irányelve (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) és a Tőkekövetelmény Rendelet (Capital Requirements Regulation - CRR) változásainak hatását, különös tekintettel a magyarországi kereskedelmi bankokra. A kutatási kérdés vizsgálatához gyakorlati példákon keresztül mutatja be a zöld pénzügyi eszközök és az ESG innovációk hogyan jelennek meg egy-egy bank portfóliójában, amelyek hozzájárulnak a bankok fenntarthatósági céljainak eléréséhez. Az ESG kockázatok hatékony kezelése nélkülözhetetlen a pénzügyi szektor hosszú távú versenyképességének fenntartásához és a fenntartható gazdasági fejlődés támogatásához.

Kulcsszavak: ESG kockázatok, fenntartható pénzügyek, zöld finanszírozás, pénzügyi szabályozás

JEL kódok: G32, Q56, G28

A fenntarthatósági kihívások és ESG kockázatok alakulása a globális pénzügyi szektorban

A fenntarthatóság és a globális környezeti változások kérdései az elmúlt évtizedekben komoly figyelmet kaptak, különösen a pénzügyi szektorban. A kereskedelmi bankok jelentős szereplői a globális gazdaságnak, amelyek nemcsak a gazdasági növekedést finanszírozzák, hanem hatással vannak a társadalmi és környezeti fejlődésre is. A banki környezetet is determináló globális kockázatok vizsgáló legújabb felmérések azt mutatják (World Economic Forum, 2024), hogy a kockázati preferenciák átrendeződése várható a környezeti kockázatok javára 2-10 éves időhorizonton. Míg 2 év múlva az első 10 kockázati kategória között megtalálhatóak a gazdasági kockázati kategóriák is, addig 10 év múlva az első 4 kategóriában már kizárólag a környezeti kockázatok azonosíthatók. A gazdasági kockázatok a rangsorban hátra szorulnak. (1. ábra)

¹ Budapesti Gazdaságtudományi Egyetem, Pénzügy és Számviteli Kar, főiskolai docens, pocsaierzsabet@uni-bge.hu

Kockázati kategória	2 év múlva várható kockázatok:	10 év múlva várható kockázatok:
Gazdasági	1. Dezinformáció és félrevezetés	1. Szélsőséges időjárási események
Környezeti	2. Szélsőséges időjárási események	2. Kritikus változások a Föld rendszereiben
Geopolitikai	3. Társadalmi polarizáció	3. Biodiverzitás csökkenése és ökoszisztéma összeomlása
Társadalmi	4. Kiberbiztonsági kockázatok	4. Természeti erőforrások hiánya
Technológiai	5. Államközi fegyveres konfliktus	5. Dezinformáció és félrevezetés
	6. Gazdasági lehetőségek hiánya	6. Mesterséges intelligencia technológiák kedvezőtlen hatásai
	7. Infláció	7. Kényszmigráció
	8. Kényszmigráció	8. Kiberbiztonsági kockázatok
	9. Gazdasági visszaesés	9. Társadalmi polarizáció
	10. Környezetszennyezés	10. Környezetszennyezés

1. ábra: Rövid és hosszú távú globális kockázati rangsor
Forrás: World Economic Forum 2024. 8. o. alapján saját szerkesztés

Ahogy a gazdasági életben egyre növekvő társadalmi igény mutatkozik a fenntartható üzleti gyakorlatok alkalmazására, a bankok számára kihívást jelent, hogy integrálják működésükbe a környezeti, társadalmi és irányítási ((Environmental (környezeti), Social (társadalmi) és Governance (irányítási) - ESG) szempontokat (Becsei et al., 2021).

Az ESG keretrendszer fontos szerepet játszik a fenntarthatóság előmozdításában, mivel segíti a bankokat abban, hogy azonosítsák és kezeljék azokat a kockázatokat, amelyek a környezeti és társadalmi változásokkal járnak. Ezek a kockázatok nemcsak a pénzügyi teljesítményre, hanem a banki reputációra, a kockázatokra, a hosszú távú piaci növekedésre, de az ügyfél és befektetői oldali megfelelésre is hatással vannak, így a fenntarthatóság és az ESG integráció nemcsak elméleti kérdés, hanem üzleti szükségszerűség is (Kim, Raciborski és Várgedő, 2024).

Magyarországon, mint más országokban is, a fenntarthatósági kihívások különösen fontosak a pénzügyi szektorban. Kandrác (2023) kiemeli, hogy a dekarbonizáció, a zöld átállás és a fenntartható pénzügyek szerepe kulcsfontosságúvá vált a kereskedelmi bankok számára. Az ESG jelentési követelmények növekvő fontossága arra ösztönzi a bankokat, hogy jobban figyelembe vegyék a hosszú távú környezeti és társadalmi hatásokat. Az MNB (Magyar Nemzeti Bank) (2024) zöld pénzügyi jelentése is hangsúlyozza, hogy a bankoknak felelősséget kell vállalniuk a fenntarthatósági célok elérésében, különösen a klímaváltozással kapcsolatos kockázatok kezelése terén.

A tanulmány célja, hogy bemutassa a kereskedelmi bankok előtt álló fenntarthatósági kihívásokat, ESG kockázatokat és jövőbeli szabályozási kihívásokat. Egyben felhívja a figyelmet arra, hogy a kihívások új irányba mozdíthatják el a piaci szerepelők magatartását, akár piaci részesedését is.

ESG kockázatok meghatározása és jelentősége

Az ESG, azaz környezeti, társadalmi és vállalatirányítási tényezők egyre nagyobb szerepet játszanak a kereskedelmi bankok kockázatkezelésében. Az ESG kockázatok olyan tényezők, amelyek befolyásolják a bankok pénzügyi teljesítményét és reputációját, különösen a klímaváltozás, a társadalmi felelősségvállalás, valamint a vállalatirányítási hiányosságok

kapcsán. A környezeti kockázatok, mint például az éghajlatváltozás és a természeti erőforrások kimerülése, komoly hatással lehetnek a bankok által nyújtott hitelek és befektetések értékére. Az olyan ágazatokban, mint az energiatermelés, a mezőgazdaság és az ingatlanpiac, ezek a kockázatok jelentős veszteségeket okozhatnak, amennyiben a bankok nem veszik figyelembe az ESG szempontokat. Az MNB (2024) zöld pénzügyi jelentése is rávilágít arra, hogy a környezeti kockázatok kezelése kulcsfontosságú a bankok hosszú távú fenntarthatósága érdekében. A társadalmi kockázatok közé tartoznak a munkavállalói jogok, a munkahelyi egyenlőség és a helyi közösségek támogatása. A bankoknak figyelembe kell venniük ezeket a tényezőket, különösen akkor, amikor új hitelezési vagy befektetési döntéseket hoznak. Az ESG tényezők beépítése a vállalatirányítási gyakorlatba nemcsak a kockázatokat csökkenti, hanem javítja a bankok reputációját és növeli a hosszú távú piaci versenyképességüket (Becsei et al., 2021) és ezáltal rezilienciájukat is (OECD, 2024., Dudás és Naffa, 2021).

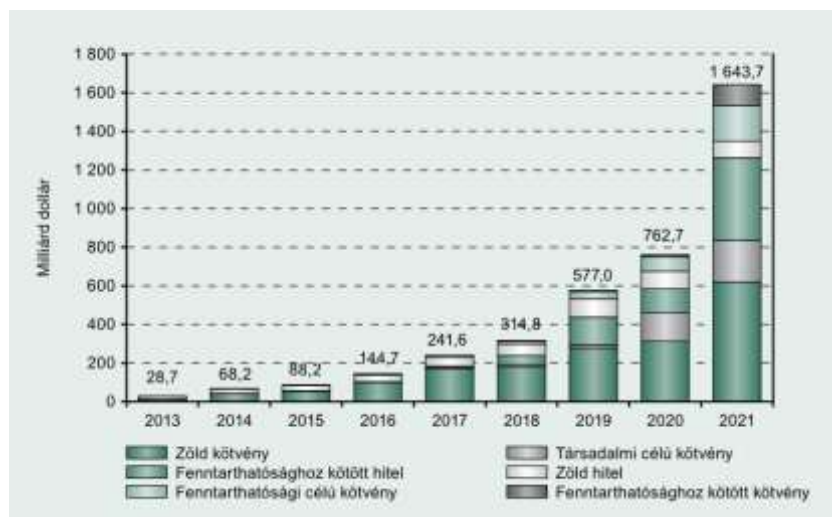
Az ESG kockázatok jelentősége az utóbbi években nőtt, mivel a befektetők, a szabályozó hatóságok és az ügyfelek egyre nagyobb nyomást gyakorolnak a pénzügyi intézményekre, hogy felelős vállalatirányítási gyakorlatokat alkalmazzanak.

Fenntarthatósági kihívások a kereskedelmi bankok számára

Az ESG kritériumok célja, hogy a pénzügyi és tőkepiaci szereplők nem pénzügyi mutatók alapján is értékelhessék a vállalatok tevékenységét. A vállalati társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility - CSR) a társadalmi és környezetvédelmi célkitűzések megfogalmazását célozza, az etikus befektetések (Social Responsibility Investing - SRI) összekapcsolják a pénzügyi tényezőket a befektetések társadalmi, környezeti és etikai dimenzióival. Ennek során a befektetők nem csupán a hozam-kockázat arányát elemzik, hanem a befektetett eszközök társadalmi és környezeti hatásait is figyelembe veszik.

A kereskedelmi bankok számára a fenntarthatóság kérdése nem csak társadalmi felelősségvállalás, hanem versenyelőny és hosszú távú üzleti siker kérdése is. A fenntarthatósági célok, mint például a dekarbonizáció és a zöld átállás, jelentős hatást gyakorolnak a bankok stratégiájára és kockázatkezelési rendszereire. A fenntartható banki gyakorlatok kulcsfontosságúak a globális felmelegedés és a klímaváltozás mérséklésében, melynek egyik legnagyobb kihívása a zöld pénzügyi termékek széles körű bevezetése és azok hatékony menedzselése (Becsei et al., 2021). A zöld pénzügyi termékek közé tartoznak a zöld hitelek, a fenntarthatósági célokhoz kötött kötvények, valamint a megújuló energia finanszírozása. Ezek a termékek nem csak a pénzügyi teljesítményt javítják, hanem pozitív társadalmi és környezeti hatásokat is eredményeznek.

A fenntartható pénzügyi eszközök globális megjelenése a 2010-es évek elejére tehető, kezdetben elsősorban zöld kötvények formájában. Az igazi robbanás a COVID-19 időszakot követően következett be, amikor a zöld hitelek és a társadalmi- valamint a fenntarthatósági célú kötvények is megjelentek a globális piacokon (2. ábra).

2. ábra: Fenntartható pénzügyi eszközök a globális pénzügyi piacokon
Forrás: Kandrács, 2023. 38. o

Magyarországon a fenntarthatósági kihívások különösen a dekarbonizáció és a zöld átállás területén jelentkeznek. Kandrács (2023) kiemeli, hogy a hazai gazdaságban a bankoknak kulcsszerepük van a környezeti hatások csökkentésében és a fenntartható pénzügyi termékek fejlesztésében. Ennek magyarázata főként abban keresendő, hogy pénzügyi közvetítőként feladatuk a pénzügyi forrásokat az olyan beruházások felé irányítani, amelyek hozzájárulnak a zöld gazdasági átmenethez. A fenntarthatósági kihívások kezeléséhez a bankoknak integrálniuk kell a fenntarthatósági szempontokat a kockázatkezelési rendszereikbe, és biztosítaniuk kell, hogy az ESG tényezők megfelelő figyelmet kapjanak a stratégiai döntéshozatal során.

Fenntarthatósági és ESG szabályozási jelentési követelmények a banki szektorban

Az elkövetkező években a fenntarthatósági jelentési követelmények szigorodására számíthatunk, különösen az Európai Unió szabályozásai nyomán. Az egyik legjelentősebb ilyen jogszabály a Fenntarthatósági Jelentéstételi Irányelv (Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD), amely az európai bankokat arra kötelezi, hogy részletesebb és átfogóbb információkat szolgáltatassanak környezeti, társadalmi és irányítási teljesítményükről (Kandrács, 2023). Az ilyen jelentések nem csupán a befektetők számára szolgálnak hasznos adatokkal, hanem lehetőséget nyújtanak a pénzügyi intézményeknek arra is, hogy átláthatóbbá tegyék működésüket és fejlesszék fenntarthatósági stratégiáikat.

2024. január 1-jén Magyarországon hatályba lépett a 2023-ban elfogadott ESG törvény, amely meghatározza a közérdeklődésre számot tartó vállalatok, valamint a bizonyos pénzügyi mutatók alapján kijelölt nagyvállalatok ESG adatszolgáltatási kötelezettségeit. A törvény előírja továbbá a fenntarthatósági célú átvilágítások végrehajtását és szabályozza a hazai ESG ökoszisztéma legfontosabb szereplőinek tevékenységét (MNB 2024).

Az Európai Bankhatóság (European Banking Authority - EBA) 2023-ban elkészítette az ESG kockázatok kezelésével kapcsolatos iránymutatás tervezetét, amelyet 2024 januárjában nyilvános konzultációra bocsátott. Az iránymutatás kiemeli, hogy az ESG kockázatokat integrálni kell a hitelintézetek stratégiai tervezési és kockázatkezelési folyamataiba, ideértve a belső tőke- és likviditási követelmények meghatározását is. Ezeket a folyamatokat megfelelő adatgyűjtéssel, méréssel, belső kontrollrendszerekkel és jelentésekkel kell alátámasztani. Az iránymutatás véglegesítése 2024 folyamán várható (MNB, 2024).

Az ESG szempontok egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a pénzügyi szabályozásokban is, különösen az Európai Parlament és Tanács 575/2013/EU Tőkekövetelmény Rendeletének

(Capital Requirements Regulation - CRR) módosításai kapcsán. A CRR rendelet legújabb változatai több új feladatot is meghatároznak az EBA számára, beleértve az ESG kitettségekkel kapcsolatos prudenciális kezelés értékelését. Az EBA-nak 2024-ben felmérést kell készítenie annak megállapítására, hogy rendelkezésre állnak-e megbízható és következetes ESG adatok, amelyek lehetővé teszik a prudenciális kezelés finomítását. A CRR 2025 januárjában hatályba lépő módosításai a környezeti kockázat, fizikai kockázat, átállási kockázat és társadalmi kockázat fogalmak pontos meghatározását is tartalmazzák, amelyek elengedhetetlenek az adatok összegyűjtéséhez és elemzéséhez (MNB, 2024).

Az ESG érinti a 2013/36/EU irányelv (Capital Requirements Directive - CRD) módosítását is, amely alapján a tagállamoknak 2025 végéig be kell illeszteniük nemzeti jogrendjükbe az ESG kockázatok kezelésére vonatkozó előírásokat. Ez különösen az éghajlati kockázatok, a környezetkárosodás és a biológiai sokféleség csökkenése miatti kockázatok kezelésére vonatkozik. A felügyeleti hatóságok számára biztosított jogosítványok lehetővé teszik, hogy ezek betartását kikényszerítsék. Az ESG kockázatok kezeléséhez szükséges vállalatirányítási rendszerek és belső folyamatok kidolgozásakor a hitelintézeteknek nemcsak a jelenlegi, hanem a jövőbeli hatásokat is figyelembe kell venniük. A CRR és CRD módosításai szigorúbb adatszolgáltatási és nyilvánosságra hozatali kötelezettségeket írnak elő, különös tekintettel a stressztesztekre és a forgatókönyv-elemzésekre (MNB, 2024).

Az MNB Zöld programja három fő része az MNB Ajánlás, a Zöld Tőkekövetelmény-kedvezmény programok és a Zöld Pénzügyi jelentés. Szakmai kutatások alapján a Zöld Tőkekövetelmény-kedvezmény programoknak pozitív hatása van, mind a piac, mind az egyes intézmények szempontjából a pénzügyi intézményrendszer egészére. A program pozitív eredményeinek hatására új, egységes időtartamra meghosszabbításra került. (Kim, Raciborski, és Várgadó, 2024).

Ez a jogi és szabályozási környezet tehát jelentős változások elé állítja a bankokat, amelyeknek nemcsak az ESG kockázatok integrálásában, hanem a fenntarthatósági célok elérésében is proaktív szerepet kell vállalniuk.

Zöld finanszírozás és ESG innovációk

A kereskedelmi bankok számára a fenntarthatósági kihívások és az ESG kockázatok a jövőben várhatóan tovább erősödnek, ugyanakkor ezek a kihívások új lehetőségeket is teremthetnek a pénzügyi innovációk és a fenntartható fejlődés támogatása terén. Az egyik fő trend a zöld pénzügyi megoldások széleskörű elterjedése, valamint az ESG szempontok mélyebb integrálása a banki tevékenységekbe. Az MNB 2024-es Zöld Pénzügyi Jelentése szerint a Banki Karbonkockázati Index minden idők legmagasabb szintjére emelkedett, ami a klímakockázatok fokozódását jelzi a banki hitelezési portfóliókban (MNB, 2024). Az elemzés alapján különösen az energiatermelést és az agráriumot finanszírozó hitelek számítanak a legsebezhetőbbnek az átállási kockázatok szempontjából, ahol a hitelkitettségek jelentős növekedése figyelhető meg. A kihívásokra adandó válaszoknak megfelelően a zöld finanszírozás területén várhatóan számos innováció jelenik meg, amelyek lehetővé teszik a bankok számára, hogy fenntarthatósági célokat szolgáló projekteket támogassanak. A zöld kötvények piacának bővülése és a zöld hitelezés növekvő népszerűsége egyaránt arra ösztönzi a pénzintézeteket, hogy tovább fejlesszék fenntarthatósági alapú hitel- és kötvénykibocsátási tevékenységüket. Ezek az innovációk hozzájárulnak ahhoz, hogy a pénzügyi szektor aktív szereplője legyen a fenntartható fejlődési célok elérésének.

A kereskedelmi bankok reakciói és stratégiái az ESG kockázatok kezelésére

Gyakorlati példák

A kereskedelmi bankok világszerte és Magyarországon is aktívan reagálnak az ESG kockázatokra, egyre nagyobb hangsúlyt fektetve a zöld pénzügyi termékek bevezetésére és az ESG teljesítmény átláthatóságára. Az ESG kockázat már minden nagy bank kockázati térképén megjelenik és befolyást gyakorol a bank kockázati étvágyára. Az ESG a bankok organigramjában is önálló szervezeti egységként jelenik meg, hangsúlyozva a feladat fontosságát, megfelelően az MNB előírásoknak is egyben. A bankok fenntarthatósági stratégiáinak vizsgálata során érdemes kiemelni néhány konkrét adatot, amelyek a zöld kötvények kibocsátásához és a zöld hitelezési tevékenységekhez kapcsolódnak 2023-ban (1. táblázat).

1. táblázat: Nagybankok fenntarthatósági adatai

Forrás: MBH Bank Nyrt, 2023; K&H Bank, 2023; OTP Bank, 2023; UniCredit, 2023 alapján saját szerkesztés

Bank	Zöld kötvények kibocsátása (milliárd EUR)	ESG besorolás	Fenntarthatósági hitelek aránya (%)	Zöld finanszírozás céljai
MBH Bank Nyrt.	0,3 (2023)	B+	12	Zöld energiafinanszírozás, megújuló energia
K&H Bank	0,6 (2023)	A-	18	Energiahatékonysági projektek, zöld épületek
OTP Bank	1,26 (2023)	BBB	22	Megújuló energia, zöld épületek, fenntartható közlekedés
UniCredit Bank	0,5 (2023)	AA	n.a.	Klímavédelem, CO ² kibocsátás csökkentés,

A banki adatok alapján látható, hogy a fenntartható hitelek és zöld kötvények aránya jelentős, összességében 10% fölött helyezkedik el. Ennek az aránynak a növekedése várható az elkövetkező időszakban.

Jövőbeli kihívások és lehetőségek

Az ESG kockázatok figyelembevétele egyre fontosabbá válik a hitelezési folyamatokban. Az Európai Unió intézményei, a hazai bankok és az információszolgáltatással foglalkozó vállalatok is aktívan foglalkoznak az ESG információk hitelezéssel kapcsolatos szerepével. Az MNB megvizsgálta a hazai és a nemzetközi ESG kockázatokkal kapcsolatos környezetet, elvárásokat és irányelveket. A vizsgálat eredményeként úgy ítélte meg, hogy indokolt az ESG kockázatok beépítése a kockázatkezelési folyamatba, amelynek első lépése az ESG információk egységes gyűjtése. Az MNB ajánlás minimum kérdéssor alkalmazásáról szól, mely összesen 4 témát ölel föl a vizsgált vállalatok alaptulajdonságainak meghatározásáról, a környezeti fenntarthatóság

kérdésköréről, a társadalmi kockázatok, valamint a vállalatirányítással kapcsolatos témakörökből.

Bár a kereskedelmi bankok számára a fenntarthatóság és az ESG integrálása kihívásokkal jár, ezek új üzleti lehetőségeket is kínálnak. Az ESG kockázatok hatékony kezelése nemcsak csökkenti a pénzügyi kockázatokat, hanem új piacokat és ügyfeleket is vonz. A bankoknak folyamatosan figyelniük kell a szabályozási változásokat, és alkalmazkodniuk kell az új követelményekhez, különösen az olyan globális kihívások, mint a klímaváltozás és a társadalmi egyenlőtlenségek kezelése kapcsán (Becsei et al., 2021).

Következtetések

A kereskedelmi bankok számára az ESG kockázatok kezelésének kérdése az elmúlt években központi szerepet kapott, különösen a fenntarthatósági célok elérése érdekében. A fenntartható pénzügyi instrumentumok megjelenése már nem lehetőség, hanem szükségszerűség egy bank portfóliójában. Napjainkban egyre nagyobb fókuszot kap a szabályozói környezet változása, különösen az EU-ban és Magyarországon is, valamint a zöld finanszírozás és ESG innovációk megjelenése. A bankok számára az ESG kockázatok nemcsak kihívásokat, hanem új üzleti lehetőségeket is jelentenek, amelyek hozzájárulhatnak a fenntartható gazdasági fejlődéshez.

Az MNB fokozott figyelmet fordít az ESG szempontok minél transzparenssebb megjelenítésére. A tanulmányban is vizsgált bankok példája is tükrözi, hogy a banki szervezeti felépítésben az ESG terület bankon belüli önálló szervezeti egységként jelenik meg (pl. MBH Bank). Az önálló szervezeti egység mellett a banki döntéshozói fórumban is szerepet kapnak az ESG terület vezetői. Véleményem szerint a jövőben komoly reputációs kockázatot jelenthet, ha egy hitelintézet nem tud eleget tenni az ESG szempontú megfelelésnek, amely tőzsdén jegyzett intézmények esetében akár a részvény árfolyamok alakulásában is megjelenhet, de ügyfélvesztést is eredményezhet. A tanulmányban bemutatott adatok is azt tükrözik, hogy finanszírozási oldalon már 10 százalék fölötti a zöld hitelek és kötvények aránya. A jövőben az ESG kockázatok integrálása és a fenntartható pénzügyi megoldások fejlesztése alapvető fontosságú lesz a bankok számára, hogy fenntarthatóbb és felelősségteljesebb pénzügyi rendszert hozzanak létre.

Irodalomjegyzék

Becsei, A., Csányi, P., Bógyi, A., Kajtor-Wieland, I., és Kovács, L. (2021). A fenntartható bankolás 10 pontja. *Gazdaság és Pénzügy*, 8(3), 244-271.

Dudás, F., és Naffa, H. (2021). Az ESG-mutatók vállalati válságállóságra gyakorolt hatása a koronavírus-járvány alatt. *Gazdaság és Pénzügy*, 8(4), 386-405. Kandrás, C. (2023). A fenntartható gazdaság finanszírozása Magyarországon, lehetőségek és kihívások: dekarbonizáció, zöld átállás, fenntartható pénzügyek, központi bank. *Pénzügyi Szemle*, 69(1), 29-45.

Kim, D., Raciborski, E., Várgedő, B. (2024). Az MNB zöld tőkekövetelmény-kedvezmény tapasztalatai és a program meghosszabbítása. *Hitelintézeti Szemle*, 23(3), 195-211.

K&H Bank. (2023). *Fenntarthatósági jelentés 2023*. <https://www.kh.hu/corporate/esg-jelentes>

MBH Bank Nyrt. (2023). *Fenntarthatósági jelentés 2023*. https://www.mbhbank.hu/sw/static/file/FIN_MBH_ESG_jelentes_2023.pdf

MNB. (2024). *Zöld pénzügyi jelentés 2024 május*. <https://www.mnb.hu/letoltes/zold-penzugyi-jelentes-2024.pdf>

OECD. (2024). *Global Corporate Sustainability Report 2024*. Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/en/publications/global-corporate-sustainability-report-2024_8416b635-en.html

OTP Bank. (2023). *Fenntarthatósági jelentés 2023*. <https://www.otpgroup.info/news/otp-group-sustainability-report-2023>

UniCredit Bank (2023). *Fenntarthatósági stratégia és jelentés*. <https://financialreports.unicredit.eu/en/annual-report/marking-our-progress-and-defining-new-esg-targets/>

World Economic Forum (2024). *Global Risks Report 2024*. <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/>